

„ASACHI“

REVISTA ȘTIINȚIFICĂ LITERARĂ

Comitetul de Redacțiune: Dr. D. Cantimir, I. Negre, Grigore M. Iazu, C. Hogaș V. C. Buțureanu, P. Antonescu și N. Iuravachi cu colaborarea membrilor Societății „Asachi“

CATRA LECTORI

Cu numărul prezent începem anul al II-lea al revistei „Asachi“.

Anul trecut 10 April 1881, când membrii societății Științifice Literare „Asachi“ au luat decisiunea de a scoate această revistă, s'au gândit foarte mult la multiplele greutăți ce întâmpină la noi asemenea publicațiuni. Reze-mându-se însă pe sacrificiile materiale și munca membrilor săi, având în vedere susținerea și incurajarea publicului inteligent, societatea a hotărât publicarea revistei.

Membrii societății nu s'au înșelat în speranțele lor.

Revista a fost bine primită de publicul inteligent și de oamenii iubitori de luminele și bine-facerile știinților.

Revista a publicat anul întâi șapte conferințe publice ținute de membrii ei asupra a diverse materii; mai multe studii foarte instructive; mai multe analize și critici asupra unor cărți didactice; câteva bătălii a moralizării rale, a început publicarea vieții și lucrărilor lui Mih. Asachi și mai presus de toate a deșteptat opinia publică, adormită un moment, asupra activității și meritelor lui Gheorghe Asachi, patronul societății și unul dintre primii apostoli ai renașterii și deșteptării noastre intelectuale și naționale, așa că astă deșteptare a fost odată de puternică, ecsemplară și bine-făcătoare în cât a

și luat inițiativa rădicării unei **Statui nemuritorului Gheorghe Asachi**.

Acestea sunt rezultatele în resumpt produse de revista „*Asachi*” în primul an al existenței sale. Membrii societății „*Asachi*” aduc dar călduroasele lor mulțumiri lectorilor și a donatorilor acestei reviste, cari prin sacrificiile lor au contribuit la susținerea revistei, ținând în același timp a se ști că în țara noastră după starea de moravuri și cultură în care ne aflăm, este o acsiună ca revistele științifice și literare nu produc soloase materiale, ba din contra cei ce le scot, trebuie pe lângă muncă să facă și sacrificii materiale.

Membrii societății aduc asemenea viile lor mulțumiri diverselor reviste din țară, care au dat sprijin revistei noastre și cu deosebire: **Convorbirilor Literare** pentru sprijinul și critica imparțială, făcută revistei noastre. Membrii societății „*Asachi*” însuflețiți de aceleași speranțe și încurajeri, încep anul al doilea al revistei.

Sperând în concursul membrilor societății, comptând în suținerea și încurajarea publicului inteligent și a abonaților, crezind în concursul promis de mai mulți barbați erudiți, revista „*Asachi*” se va îmbunătăți treptat.

Acuma cu anul al II-lea și în primul număr din acest an, s’au adus oare care ameliorări în tipar, hârtie, diversitatea materiei și în îmulțirea coalelor, formându-se revista din trei coale.

Salutând frățeste pe toți lectorii și colaboratorii acestor reviste, le cerem mână de ajutor.

Comitetul Redacțiunei

Câte-va cuvinte asupra intereselor noastre economice.

Cu cât facem un pas înainte din punctul de vedere al progresului național și cultural, cu atât simțim că acest progres nu poate fi nutrit și susținut de cât numai prin o combinațiune înțeleaptă, statornică și sistematică a intereselor noastre economice.

A venit timpul când fie-care în sfera acțiunilor sale, trebuie să dea adevărata valoare timpului și muncii, căci ei sunt unicii factori a prosperității individuale și colective. Dacă legănați de iluziuni sau în necunoștința adevăratelor noastre interese de existență vom continua a fi nepăsători privind pe de o parte timpul trecând, iar munca ținându-o sugrumată și încâtușată pentru a se consuma fără un folos reciproc, ori care ar fi buna-voința ideală a unei părți a națiunii, aceste două elemente vitale de progres nu vor putea da bine-făcătoarele lor roade, pentru a întări existența noastră națională. Am zis și cu altă ocaziune, că pentru ca o națiune să poată progresa într'un mod natural, are nevoie de un echilibru bine combinat a tuturor elementelor necesare, adică: pe când libertatea de acțiune individuală sau colectivă este consfințită într-un mod solemn prin legile fundamentale ce ne guvernează; pe când instrucțiunea publică este înprăștiată în toate unghiurile țerii, pentru ca aceste două să poată fi folositoare și să fie înfrumusețate în bine individual sau general, este absolut necesar, ca în același timp să fie asigurate pe aceiași scară și în aceleași condițiuni și mijloacele de utilizare ale aptitudinilor fie-cărei, căci alt-fel am condamna forțat atâtă elemente pregătite la lucru, sau la o trândăvie dăunătoare, sau la o continuă luptă de existență periculoasă existenței noastre sociale.

Starea în care ne găsim din punctul de vedere economic, nu mai corespunde cu aspirațiunile și tendințele noastre viitoare, căci în zadar vom spune fie-cărui dintre noi, locuitorului de sat ca și aceluși din oraș, că trebuie să ne punem pe muncă pentru a ne agonisi existența, în câtă vreme nu le vom da și mijlocul de a munci și câștiga; până atunci toate povăturile noastre vor rămănea bine zise înse rău ascultate; căci din nenorocire și astăzi ca și acum două zeci de ani țeranul român nu poate să-și întrebuițeze brațele sale de cât în munca câmpului, care ține din primăvară până în toamnă, iar în restul anului este silit a-și întâmpina toate trebuințele cu mica economie ce i-a dat zilele de lucru, și când aceasta lipsește, el este silit a se vinde pe viitor în condițiuni oneroase; aceasta este după mine cauza principală a mizeriei și a lipsei țeranului nostru, ce merge crescând pe fie-care an cu cât necesitățile existenței sale cresc prin scumpetia îmbrăcămintei a hranei și celelalte, la care se mai poate adăoga și înmulțirea dărilor directe și indirecte către stat, județe și comune; căci dacă țeranul român ar găsi după isprăvitul muncii câmpului, și în restul anului cel puțin atât cât să se hrănească el și copiii, atunci câștigul din agricultura lor s'ar transforma în fie-care an într-o rezervă din care s'ar putea hrăni la caz de boală, ș'ar putea întâmpina cheltuelile unei înmormântări, înșurătorii sau nașterii de copii, care 'l obligă astăzi a se împrumuta pe muncă prin anticipare, sau a căde victima camatarilor, când de la sine se înțelege, că niște asemenea angajamente sau împrumuturi nu pot fi de cât în desavantajul locuitorilor, și din care mulți nu pot scapa de cât după ultima suflare.

În cât privește pe locuitorii din orașe, țara noastră nu este mai puțin norocită, căci și aci din o neprevede-

cloro foarte regretabilă mai cu samă în partea de dincoace de Milcov, meșteșugurile, comerțul și întreprinderile sunt toate în mâinile streinilor. Românul are a lupta cu un element puternic care atât ca abilitate cât și cu capital a devenit un obstacol atât de serios, în cât nu știu, care ar fi mijlocul cel mai înțelept de a putea să mai fim stăpâni în casa noastră și să putem cel puțin întemeia cu încetul, meseriași, comercianți și întreprinzătorii români, cari să poată lupta și a se susține alături cu elementul străin.

Din toate acestea se poate vede cu prisosință, că scăparea noastră, adică: îmbunătățirea soartei țeranului, întemeierea industriei și a comerțului românesc este o operă tot atât de grea dacă nu mai mult, ca cum a fost câștigarea neatârării noastre naționale. Este de datoria fie-cărui Român de a privi cu serioșitate împrejurul sevă, a ne însufleți cu o vigoare demnă cauzei ce ne preocupă, a ne pătrunde de la cel mai mic până la cel mai mare în toate acțiunile noastre, de a avea în vedere în prima linie, că de la încurajarea, protecțiunea și organizarea stărei noastre economice, depandă viața și viitorul nostru național. Până când nu vom căuta a utiliza toate resursele noastre de producțiune, pentru a nu aduce din afară de cât numai cea ce este absolut necesar, până atunci atât cuceritorii din afară cât și cei din năuntru vor avea de fapt în mâinile lor existența noastră.

Dr. Cantimir.

TEMPLUL POESIEI

1.

Staă pe pragul unui templu
Ascultând cum din pridvor
Muza, d'albă preuteasă
Cântă cu-al ei tainic cor

• Trăiam parcă'n altă lume
Fără soare fără cer:
Nu știam ce e zefirul,
Ce-i a nopților mister:

Nu știeam ce e șoptirea
Ce se-avântă de pe riu
Nu știeam ce este luna
Cu-al ei zimbet argintiu

Căci o noapte'n nopți perdută
Ca'ntrun giulgiu mă înveli
Și ast-fel trăiam în haos
Fără zile, fără a ști

2.

Câte veacuri de'ntristare
\ormântal eu am trăit
Nu țin minte, pare însă
Că'a lor șir fu nesfârșit

Nu țin minte.... blânde visuri
De îndată le uitam,
Dar de unul dintre toate
Și atunci îmi aminteam.

Un vis măndru, sfânt și vecinic
Serafimul îmi șopteau
Că e visul de iubire
Ast-fel dănșii 'l numeau.

3.

Eu visam cum că amorul
Privind haosul, a zis,
Universul să se'n naște
Din a nopților abis.

Cu puternica lui mână
Globuri miî el rotunzi
Şi în spaci, în lumină
Lumînoase le-asvîrli

O! aspestul de mărîre!
Elemente duşmăneşti
Se unesc, se'mbrăţoşază
Ca puteri Dumnezeşti.

4-

Norii în aer dispărură
Taina nopţii roura
Cine e de unde vine,
Eco singur se'ntreba

Stelele mici se'ntîlniră
Multe'n drumul cel lactat;
Multe-au fost şi mulţi ani încă
Vor luci neincetat

5.

Şi cu'ntăia stea pe ceriuri
Şi cu'ntăia rază'n nori
Se născu şi presimţirea
Unui mâne cu a lui zor.

Şi cu 'ntăia nopţei rouă
Diamante picurând
Şi cu 'ntăia ciripire
Prin dumbravă resunând

Se nascu şi presimţirea
Cum că lu-nea va iubi
Că'n iubire creaţiunea
Vecinic tânără va fi.

6.

Era noapte era ora
De tăcere, de mister,
Era luna călătoare
Sus pe instelatul cer.

Lângă un izvor amorul
Sta acuma plămădind
Din lut formă după chipu'î,
La ea dulce, lin zimbînd

Și-al seu glas la universuri
Cu-a mândriei falnic graiu.
Zise fi-va un alt mine
Domniind lumea, al seu raiu

7.

Om e, fapta mea sublimă
Căci în trînsul am sădit.
Dorul sfânt de nemurire
Deci cu el am isprăvit.

Muma sa e poesia;
Ea'n nectar îl va scaldă
Și prin cântice divine
În spre cer îl va 'nalța

Meargă! ochii sei de vultur
Tot ce văd în jurul lor,
Va fi lui spre folosință,
Lui, al lunei domnitor.

8.

De-atunci muma sa virgină
Îl urmează'n orî ce loc,
Și îi spune' n blânde doine
De dureri, amor, noroc.

De-atunci lira mea cunoaște
Ce e plînsul pe pămînt
Ce e vrajbă și repaus
Ce-î viață și mormânt

9.

Și în templul poeziei
Stau de-atuncea zi de zi,
Și mă bucur la altaru-mi
Vrun ales când pot primi

Vr'un ales venind spre mine
 Cu gând nobil, ne pătat;
 În al cărui suflet mare
 Cerul lin s'a reflectat.

Sunt ei mulți și-aici găsi-vor
 Locul celor fericiți;
 Sunt aleși nemuririi
 Copilași mei iubiți!

10.

Sunt acei ce'nastă lume
 Numai jale vor simți
 Sunt pe care nedreptatea
 Ca marturi va restigni

Sunt cum ești și tu acela
 Ce pe pragu-mi stai sfios,
 Palid frunte-adânc brasdată,
 Privind trist, întunecos

Te cunosc, deci vin la sinu-mi
 Te cunosc, ai suferit..
 Tu ești unul dintre-aleșii
 Ești poet, căci ai iubit.

Ast fel cântă, ușa mare
 Se deschide și'n pridvor
 Sum primit... dar când s'în templu
 Voiți intra nemuritor.?

Gr. N. Lazu

STUDIU DE ECONOMIA NAȚIONALĂ

Industria Fabricațiunei Matasei

(Urmare din No. 12)

Această specie se deosebeste de cele-lalte prin forma
 foilor sale care sunt palmate.

1) *Morus Rubra*, sau agudul cu fructele de o culoare
 roșie deschisă. Scoarța sa e cam negricioasă și foile sale
 se diferă de ale agudului din climate noastre.

Această specie se zice a fi originară din Virginia; asupra acestui punct părerile diversilor scriitori sunt foarte divergente. Frunzele sale nu procură gândacilor un nutrimenț prea substanțial, fiind de o calitate inferioară.

4) *Morus tartarica*. Foile acestei specii sunt cu mult superioare în calitate celei precedente, pentru aceasta este și foarte prețuită de către cultivatorii de mătase ruși. Crește în mod spontan pe marginile fluviului Volga, când însă este supus îngrijirii omului, când i se dă o cultură potrivită cu cerințele sale de vegetațiune, mătasea produsă de gândacii ce s'au nutrit cu frunzele acestui arbore, întrunește cele mai fericite condițiuni de fineță.

Ar fi bine ca prin introducere de semănță să se localizeze această specie și în România, ca una ce se bucură de multă rusticitate, și care suferă cu isbândă climatele riguroase.

5) *Morus nigra* numit ast-fel din cauza fructului său de o frumoasă culoare purpuriă închisă; este arborele care atinge înălțimea relativă cea mai mare și este cel mai rustic și mai cunoscut în climatele reci. Foile sale apar cu cincisprezece zile mai târziu ca cele l'alte specii și din această pricină este cel mai puțin expus efectelor pernicioase ale înghețurilor înaintate, ce se întâmplă în unele primă-veri.

6) *Morus alba* sau agudul cu frunzele albe este specia cea mai preferită de către cultivatori; frunzele sale procură vermilor de mătase alimentul cel mai delicios. Trunchiul său este drept, iar scoarța sa este netedă și puțin cam alburie.

Această specie are multe varietăți.

Sub numirea de agud sălbatic nu se înțelege după cum ar crede cineva acei ce cresc rătăciți și într'un mod sporadic prin păduri sau prin locuri puțin cutrierate, după

nu se observă cu unii dintre arborii fructiferi ca mărul, părul, nukul etc. dar se zice salbatică acei ce au provenit din sămânță și nu prin altoire sau lăsturi din rădăcină ori tulpină.

Între acestia se cunoaște o varietate cu foile rotunde ca ale trandafirului, de unde și-a luat și numele de agudul-trandafir.

Agudul întru cât privește calitățile lemnului său are o mulțime de întrebuințări, care îl face și din acest punct de vedere foarte prețios omeniței; structura sa este densă și la colorit primesce o nuanță din cele mai frumoase, din care motiv este foarte căutat în industrie.

Rezistă în contra acțiunii distructoare a apei, ca și stejarul; se întrebuințază pentru aceasta la confecționarea butoarelor precum și aracilor de vie; în această din urmă privință nu este întrecut de cât de salcâm.

Agudul alb, ne a venit, după asigurările celor mai mulți cercetători din China, o dată cu cultura mătasei, trecând prin Persia, Asia minoră, Grecia și insulele Arhipelagului.

Cel d'ântăi cari a cultivat în Europa apuseană agudul a fost, Sicilienii pe la anul 1440 care l'au răspândit în toată Italia despre mează zi. Sub Carol al VIII-lea cu ocazia războaielor din Italia se aduce pentru prima oară acest arbore în Franția, când se întemeiază și renumitele fabrici de mătase de la Lyon și Tours.—Sub domnia acestui rege s-au depus multe silințe pentru lățirea acestei culturi în Franța și pentru a atinge acest scop se acordaau premiiuri însemnate tuturilor acelor cari se dedeau acestei îndeletniciri.

Cel d'ântăi însă care imprimă o impulsune puternică cultului agudului fu Colbert, acest mare organizator pe planul economic al Franței, ministrul lui Ludovic al XIV-lea, care puse de plantă aguzi până și pe mar-

ginile soselilor și înfînță pepiniere întinse în diferite localități. Din aceste pepiniere se distribuia fără nici o plată pușori de aguzi cultivatorilor — amatori. Cu toate acestea această măsură de o cam dată nu atinse un bun rezultat, căci drumeții, smulgeau adese-ori aguzii de pe lângă sosele, pentru îndestularea diverselor lor trebuințe. Colbert însă acest om de fer al secolului seî uu'și perdu cumpătul cătu-și de puțin ci cugetă la un alt mijloc mai eficace. El stabili un premiu bănesc de 3 fr. de fie-care arbore care ar fi trecut sănătos vârsta de trei ani, și cu modul acesta iute se respândi cultura agudului în toată Franciă. Ludovic al XV-lea și al XVI-lea calcă pe urmele predecessorilor sei; vine înse revoluțiunea, resboiul civil din 1789 care opri avântul ce-și luase această ramură de activitate națională. Sub Ludovic al XVIII-lea și Carol al X-lea, această industrie făcu progrese uriașe; iar astăzi mulțumită ultimelor descoperiri prin care se poate ține în searele de crescut gândacii o temperatură potrivită și un aer curat, arta fabricațiunei de mătase frauceză, a atins punctul seî culminant, este cea d'antăi din lume.

Câte învățeminte relativ la țara noastră nu poate trage un spirit înalt din seria faptelor petrecute în curs de secole în cele-lalte țeri occidentale!

În Romănia agudul este introdus pe la finele veacului al XVII-lea, de mai bine de 200 ani; cel puțin fragmente din scriierile istoricilor, cari ne descriu portul vestimentelor străbunilor nostrii, ne face a crede că cultura agudului este de mult cunoscută în țara noastră.

În timpii din urmă mai cu seamă după cum am vazut în numărul precedent, industria crescerei vermilor de mătase, începuse a se aclimatiza și la noi și devenise una din principalele ocupațiuni ale femeiei române. Un eva-

element asemenea ne-așteptat contribui într'un mod sim-
plu la dezvoltarea peste măsură a acestei industrii în
România.

Ne știe într'adevăr de toți cei ce sunt familiarizați cu
condițiile economice din țara noastră, că pe la anul 1861—
63, gâdaci și de matase în strămate erau afectați de di-
ferite boale cronice și semință bună, sănătoasă, nu se mai
găsea de cât în Principatele-Unite, după cum numiau stră-
nii această țară pe acele vremuri. Reputațiunea gâda-
cilor noștri se împrăștiă în țările occidentale și sume e-
norme trecu în țară în schimbul seminței vândute stră-
nilor de către cultivatorii locali.

Din nenorocire însă acest vânt de viață în gospodăria
română nu ținu mult. Mâna străinilor ce pândesc în ob-
servație, gata de a lovi în interesele românești interveni
pe dată. O mulțime de speculanți streini cu scop de a-și
disolva produsele lor cu prețuri bune, veniră în țară la
noi, și vindeau semință bolnavă comercianților francezi și
italieni sub cuvânt că e de proveniență indigenă.

Lucrul se înțelege de la sine, negustorii amăgiți, puse
în încercare calitatea seminței românești și numai de cât
ce lăși inima în Europa, că boalele ce bântuiau occiden-
tul au răbătut și în România.

De atunci și până acum această însemnată ramură din
industria noastră națională, care promitea a deveni una din
principalele noastre bogății, a descrescut din ce în ce așa
că astăzi cultura vermicilor de mătase nu se mai întâlnește
de cât pe alocurea, ba putem zice, fără teamă de a fi con-
siderați, că a căzut într'o complectă decadentă.

În fața acestei stări de lucruri ar fi de dorit, așa-dar
de guvern, consilii județene, comitete permanente, comiți
agricole, proprietari mari și mici și în fine orî-cine se in-

teresează cu adevărat de prosperitatea neamului românesc, să ia în mână lor această cauză națională și prin mijloacele cele mai nimerite să rădice industria fabricațiunei mătasei la nivelul său de odinioară, căci numele acelor care vor contribui întru îndeplinirea acestui măreț scop va rămănea înscris, în cursul veacurilor, în cartea recunoștinței patriei, ca unii ce vor fi lucrat într'adevăr în interesul binelui general.

În cât privește speciile de aguzi ce se cultivă la noi sunt: *morus nigra*, agudul cu fructele negre și *morus alba*, agudul cu fructele albe. Afară de aceste două specii se mai află și agudul cu fructele pestrițe, care nu este de cât rezultatul hibridațiunei, o corcitură din *morus nigra* și *morus alba*; după unii autori aceste specii puse în favorabile condițiuni de vegetațiune cresc de minune în sinul pământului roditor al țării noastre.

Când cultura gândacilor de mătase luase un puternic sbor de propășire, aceste specii nu lipseau mai din nici o grădină. Numărul acestor arbori, atât de utili prin beneficiile ce ne procura, atinsese cifra de mai multe sute de mii. Aguzi ajunși în stare de bătrânețe, trecuți în depericiune, ce se zăresc prin unele proprietăți, sunt niște martori vorbitori ai splendorii vestejite a acestei culturi.

Unele autorități comunale de dincolo de Milcov după acele timpuri nu numai că nu se gândi a da o dezvoltare și mai întinsă acestei culturi, dar, culmea nesocotinței, era cât p'aci să întocmească așa dumițul impozit asupra agudului, socotit câte un leu vechi de fie-care arbore. Tînem și noi minte când această dureroasă și întristătoare veste se răspândi pîntre cultivatori și drept urmare de îndată, fără să se mai aștepte confirmarea acestor cobitoare vuete, proprietarii mari și mici puse de tăia din ră-

alături livezile de duzi, ce se află mai cu seamă pe la podgorii, ca nu cum-va recensimentul, care se făcea, dacă ne aduceam bine aminte, la 3 sau la 5 ani să apuce a trece în condicile birului, și să nu mai poată scapa de acest impozit fără păreche în istorie..

Nu ast-fel, o repetăm, se creează o industrie fie-orî cât de mică în o țară oare-care.

După cum am văzut în datele ce le am spus mai sus, suma enormă și silințe imense s'au întrebuințat până ce aceste industrii domestice au prins rădăcini țapene în Statele acele pe care noi ne am obișnuit ale lua drept model.

Să sperăm că va veni și la noi momentul acela fericit când atât guvern cât și particulari și vor da mâna pentru a înzestra țara cu toate acele industrii casnice ce stau în strânsă legătură cu meseria tradițională a poporului român, cu cea mai nobilă dintre ocupațiuni, după cum se vedește, fostul ministru al Francei Drouyn de Louis: cu arta cultivărei pământului; cu agricultura.

P. Antonescu.

ULTIMA FLOARE

Trecut-ău anii tineri de dulce reverie,
Cu dânsii flori și visuri pe frunte'mi s'a uscat,
Și sub a vârstei iarnă, mult rece și pustie,
Simțirea'mi a 'nghețat!

De-aceia trist și singur, pădure fermecată,
De lume fug adesea, în sfîntul tău mister....
Căci desnădejdea'n lume, să mă sugrume câtă
Cu ghiara ei de fier!

De-aceia lângă tine, nevinovată floare,
 Ce într-o noapte lină azurul te-a născut
 M'așez ș'arunc asupra'ti privirea'mi gânditoare
 Stând neclintit și mut !... .

În adevăr, tu numai, în ceasuri mult amare,
 Când ghiara desperărei strîngea sufletul meu,
 Ai alinat a mele dureri fără hotare,
 Cu blând surisul tău !

Tu, ultima zimbire a toamnei care fuge !
 Simbol de inocență pe globul pîngărit,
 Revarsă'n al meu suflet, în inimam'mi ce plînge,
 Vis tânăr, înflorit !.... ..

Oh ! Anii mei cei tineri, cunună împletită
 Din flori de prima-vară, ca tine'mi surîdeau
 Și sub cereasca rază, din ochii ei pornită,
 Ca tine înfloriau !....

De a-tunci dureri și chinuri trecură pe-a mea frunte,
 Pustiul și restriștea, în sinul meu lăsând;
 De a-tunci desgustul mână vieața'mi înainte,
 Spre o cruce ș'un mormânt.

Dar prima-vara verde, cu calda ei suflare,
 Va re'nvie natura, tu vei reinflori
 Și, deschizindu'ti sinul la razele de soare,
 Voioasă vei zimbi !.....

Eu fără de speranță, din lume mă voi duce
 În al eternității sin negru nepătrus,
 Și numai tu tu numai, în lumea de aici
 Vei ști cât eu am plâns !

C. Hogaș.

PÂNEA

Culegeri și trad. după mai mulți autori

DE

J. TH. KAMNER jun. (Farmacist)

Cântând în trecut și present, nu găsim nici un popor atât de jos pe treapta civilizațiunii, care să nu se servă de foc la prepararea alimentelor cu saū fără ajutorul apei, adică pe calea umedă, saū pe calea aproape uscată, și ast-fel ajunge omul carnivor, la carne fiartă saū fiptură, și cel gr nivor, ajunge la cir saū pâne. Insa pentru a obține o pâne bună și curată, după ideia noastră, nu e în de ajuns de a face numai un aluat și a-l pune la căldurea, căci atunci ea nu câpăta o masă compactă, omogenă, neîmpuțuită, saū grea mistuitoare și fără vreun gust; așa vedem că în timpurile antice pânea era de felul acesta, și chiar astăzi se ajută oamenii cu ast-fel de produse neîndestulătoare precum ne probează „pânea Indienilor, pânea caravelor africane, p. e. și pânea așa zisă Knackebrot a Suezilor”; înainte chiar și pesmețul de corabie nu era alt-ceva. — Pentru ca pânea să devie un nutriment gustos, mistuitor și nutritiv, trebuie, după cum ne e cunoscut, că aluatul înainte de coacere, să petreacă o fermentațiune (dospire) bine regulată, căci astfel dezvoltându-se *acidul carbonic*, înflă aluatul l face porous și în urmă cocându-l devine un aliment mistuitor și nutritiv. Aceasta se știa în antichitate, căci chiar evreii din timpul lui Moisi, mâncau în de ordinar pâne acra, adică pâne fermentată, și despre aluatul acru și proprietățile lui contagioase se găsește și în biblie scris; pe lângă aceasta chiar și cuptoarele cele mai antice, care s'au găsit

prin ruinele egiptene și alte locuri, au aceeași construcțiune ca și cuptoarele care le vedem astăzi pe la țară, și din aceasta putem conchide că și pâinea din antichitate trebuie să fi semănat cu a noastră; afară de aceasta ea mai admite într'un mod pozitiv că în antichitate se întrebuinta la prepararea pâinei numai grâu și orz, neluând ast-fel-cunoscută plăcută și nutritivă pâne de seară; totuși și pâne neagră mâncau ș-atuncea, de câte ori lucrau cu aluat acru, căci culoarea cea brună este o urmare a prepărării și nu o proprietate a făinei de seară, din care cauză putem conchide și din făină de grâu — pâne neagră.

Încă din antichitate se cocea nu numai pâne în controfoamei, ba chiar se prepara și mărfuri mai fine; ast-fel în Roma, pitarii preparau diferite turte, prăjituri și alte mezelicuri de lux; asemenea și Germanii se distingeau mai cu seamă prin inventarea de diferite prăjituri și care de multe ori aveau niște forme și numiri foarte curioase.

Preparația pâinei deci, parte ca afacere casnică și mai cu seamă ca făcând parte din atribuțiunile feminine, parte ca meserie onorabilă, durează de sute și mii de ani, fără să se fi modificat într'un mod considerabil, până în timpurile din urmă, unde conduși de spiritul de progres se iviră idei reformatoare și căutară și pe calea aceasta de a face modificat. Să inventat un număr mare de cuptoare, parte artificiale și complicate, fie pentru a face economie la materialul arzătorii, cărbuni de pământ și altele, sau pentru a putea prepara pâne încontinuu și în cantități mari; afară de astea să mai inventat și felurite mașini, care să poată înlocui și dispensa pe om de la diferitele lucrări ostenitoare ale pităriei; însă prepararea în modul acesta „cu mașini“ se întrebuintază și se potrivește mai mult pentru pităriile militare sau pentru pităriile fondate pe acți. Aceste din urmă sunt așa zicând „Copiii naturii fabricilor“ care caută a-și ocupa din ce în ce un teritoriu mai imens; căci după

toată a început a se prepara cu succes fabrică de măcinat, în vremea vroia să aibă și „fabrică de pâine.“ ceea ce se a pus în aplicare; acestea se iviră mai întâi în Anglia unde se și vede că ele prosperă cel mai bine în locul lor natal.

Vedem cu plăcere, că știința și a aruncat privirea și ea interesat și de procedeul coacerii, a studiat cu atenție compozițiunea grânelor, procedările chimice și fizice la prepararea pâinii; falsificările cu saū fără intențiune a oamenilor întrebuințate la prepararea pâinii, precum și reținerile lor cu ajutorul microscopului, s'au pe calea fizică și chimică. Practica preparațiunii pâinii, pastrată din vechime a avut satisfacțiunea de a fi aprobată ca metoda cea mai bună și cea mai conform împrejurărilor, bine totuși numai, ca ea să fie exercitată bine, cu precauțiune și fără greșală; pe de altă parte teoria ne explică greșelile și ne învață a le evita; și dacă cel ce le pune în practică n'ar fi în de conun atât de nesimțibil pentru teorie, atunci noi de mult am fi trebuit să evem și să mâncăm numai pâine bună, și n'am mai avea nevoie să auzim adevărate scuzele. „că fermentațiunea, coacerea și pâinea nu se înămplă tot d'aua să fie bune.“

Pentru a ne putea explica mai bine procedeul chimic al coacerii, să observăm mai întâi grânele, și în acest caz găsim că ele sunt din acea privire folositoare nutrițională fiind că ele conțin în condițiuni suficiente, atât materii azotoase, care produc singe și carne (gluten și albuminate vegetale) cât și ne-azotoase, care produc căldură animală (amidon); pe lângă acestea mai conțin cantități îndestulătoare de phosphate, care sunt foarte necesare organismului, pentru întreținerea sistemului osos — pâinea ordinară, bună, conține 10 — 10% gluten, 2 — 3% albumină, 60 — 65% amidon și ceva glucosă; această din urmă derivă din amidonul, care, prin căldura ce se des-

voltă la măcinat, se descompune; glutenul și albumina sunt tot o dată acele corpuri, care fac ca făina cu apa, să formeze aluatul, căci după cum știm aluatul numai din amidon nu se formează.—Glutenul este partea principală a făinei, amidonul este de o importanță mai inferioară, căci mai ușor se poate înlocui prin alte alimente. În proporțiuni potrivite sunt ambele aceste corpuri conținute în făina de grâu, care conține numai 2% din substanța lemnoasă nemistuibilă, restul ar trebui ca la o moară bună, să fie extras ca făină utilă la cept; însă acest punct nu se poate obține, căci morile cele mai bune ne dau tăriță, după pondere, 12—20%, și morile ordinare până la 20% și în care sunt conținute 60—70% din substanțele cele mai nutritive ce conține făina.

Prof. Dtr. Iustus de Liebig (în epistolele sale chimice) zice că: „dacă se întrebuințază făina necernută, apoi masa pînei se mărește cu $\frac{1}{6}$ — $\frac{1}{5}$ și că prețul pînei ar putea prin diferența prețului tăriței, (ce în deordinar se deosebește prin sîtă) să devie mai mic. — Ca adaos făinei, are tăriță în timpuri de lipsă (foamete) o valoare mai mare și chiar nici se poate înlocui prin alte substanțe nutritoare. Deosebirea tăriței de făină se atribuie lucrului și este mai mult desavantajoasă de cât avantajoasă nutriției. Din antichitate până în timpurile împăraților nu se cunoștea făina cernută; în mai multe părți ale Germaniei, mai cu samă în Westfalia, se întrebuințază făina împreună cu tărița la fabricarea (coacerea) așa numitului „Pumpernickel,” și nici că există vre-o țeară în care organele digestive să fie în o mai bună regulă de cât a oamenilor din Westfalia și proba cea mai evidentă este, că hotarele Westfaliei ne arată resturi de deosebite mărimi din produsele metamorfosei regresive, a alimentelor întrebuințate, pe care trecătorii le lasă pe lângă garduri, ca documentele cele mai eminente de buna stare a organului digestiv,

de acesten, se vede, că au fost cauzele, care au dat idea, medicilor Engleji de a recomanda Lorzilor Angliei, pâne preparată din făină ne-cernută, pe care ei o întrebuintă-
că cu făcând parte din dejun."

Dacă să amestecă făină cu apă caldă, apoi îndată începe reacțiunea chimică între diferitele substanțe; substanțele azotoase prefac amidonul mai întâi în o substanță gumoasă (Destrina) apoi în zăhar, care în urmă prin influența glutenului și albuminei trece în fermentațiunea alcoolică, descompunendu-se în alcool și acid carbonic. La o temperatură prea înaltă sau o fermentațiune prea îndelungată, alcoolul se prefacă în acid acetic. La mănăcarea cu aluat acru, fermentațiunea acidă îndată se trece, dară nu trebuie lasat să ocupe o prea mare întindere, căci atunci pânea devine prea acră; afară de acesten la fermentațiune se prefacă și ceva zăhar în acid lactic.

După cele citate până acum vedem că, dacă amestecăm făină cu apă caldă și lăsăm să stea mai mult timp apoi singură începe a fermenta, dară pentru a ne servi de această metodă, nu e nici de cum practic; cel mai ni-micrit rate cu îndată la amestecarea (frământarea) aluatului să adăuge un ferment p. e. la pânea neagră—*aluatul negru*, și la pânea sau prăjiturele albe—*așa numitele drojdie*.

Aluatul acru nu e alt-ceva de cât aluatul înaintat în fermentațiune, în care s'a ivit fermentațiunea acidă. Un bol fel de aluat însă, nu se poate ține mult timp, fiindcă fermentațiunea merge înainte: de cât s'ar putea conserva mult mult timp, amestecându'l cu făină proaspătă.

Substanța principală pentru nutriment, conținută în făină, este glutenul fiind că conține azot. El este tot-o-dată elastic și plastic, care unește (lipește) una de alta în aluat granulele de amidon; această substanță este insolubilă în apă, însă prin oare-care reacțiuni devine solubilă, glutenul pierde proprietatea sa lipicioasă; o pâne pre-

parată din făină a cărei gluten e deja metamorfozat nu mai posedă acea structură simetrică și fin poroasă ce este necesară de la o pâine bună și mistuitoare; aluatul deja este unsuros și pâinea devine grea, crudă și cleioasă. Căuza însă de nu se coace bine, zace chiar în unele seminții a grânelor, mai cu seamă în grâu încolțit, din care cauza asemenea făină nu prea găsește cumpărători.—Știința a și descoperit mijloace pentru a înapoi glutenului, unei asemenea făini, insolubilitatea sa, însă aceste mijloace sunt vătămătoare sănătății, cu toate că egoismul și lăcomia multor pitari le-au și pus în aplicatie; așa de exemplu avem alumenul (peatră acră) care este întrebuințat adesea în pităriele din Londra. Mai există încă și alte substanțe ce se întrebuințază pentru același scop, însă pe care mulți din autori nu le dau publicității, fiind că sunt mai periculoase de cât alumenul și nu voesc să dea impulsione celor fără de conștiință, de a ne put a otrăvi aceas a hrană trebuitoare.

După D-tr. H. Hager cea mai bună și mai nutritivă pâine, este cea așa numită pâine neagră, adică pâinea preparată din făină de secară, căci unește în sine toate acele substanțe, care servesc la nutirea și fortificarea corpului omului muncitor. Opinia că, o pâine ar fi cu atât mai bună cu cât e mai albă, s'a încuibat în toate clasele omiei, și de a combate pretutindenea această opinie greșită, este mai cu seamă datorie Farmaciștilor și Medicilor. Un număr nu prea mic de boale se poate naște pe baza unei alimentațiuni neîndestulătoare cu pâine albă. Acest trist obicei de alimentație (cu pâine albă) ne explică pustiirea adusă de atâtea boale care înainte cu a decenii se iveau foarte rar și sporadic, și cărora astăzi ni nenumerate ființe cad jertfă.

D-tr. H. Hager ne atrage, între altele, și atențiunea asupra numărului idiotilor și alienaților popoarelor, care

ea nutresc cu pâne albă, a căror număr e de două ori mai mare de cât a celor, care obicnuiesc pânea neagră.

Iată o prescripțiune de pâne de secară higienică și nutritivă, după Dtr. Iustus de Liebig.

Să ia făină de secară, nu tocmai fin cernută, 1700 gr. făină de grâu idem 800 gr. se amestecă bine cu carbonat de sodă pulv. 25 gr. sare română 50 gr. apoi să ia din acest amestec 2050 gr. și să frământă bine cu 1700 — 1750 gr. apă, căria mai înainte s'a adaos 100 c. c. acid clorhidric diluat (gr. Sp. 1.060), apoi se adaugă acestui aluat și restul de 525 gr. de făină mestecată, ș'apoi frământând-o în covată bine, să prepară pentru cuptor.

În ceea ce privește prepararea pânei de secară, din făina mestecată cu cea a altor plante, *Hirschberg* face următoarele observațiuni:

Dacă se întrebuintază făina cearealelor aprinse (tăciunoase), atunci pânea are un gust neplăcut, de consistență stănoasă și de o culoare albastrie.

Pânea care conține și secara cornută (tăciunoasă) este palidă, de o colorațiune violetă, are un gust rău și miros neplăcut și e vătămătoare. Cel mai ușor mijloc și mai bună metoadă pentru a constata prezența secarei cornute în făina de cereale, este cea recomandată de prof. Dtr. August Vogl, adică: se pune în o epruvetă o cantitate suficientă din acea făină suspectă, tratând-o cu un amestec de 10 părți alcool și 1 parte acid sulfuric diluat; în prezența secarei cornute, *Sclererythrina* conținută în ea, se dizolvă în alcool, dându-i o frumoasă colorațiune roșie mai mult sau mai puțin intensivă.

Remanța de trifoiu (*trifolium arvense*) dă pânei o colorațiune roșie închisă dară nu e nicidecum vătămătoare.

Fiebul prepeliței (*melanpyrum arvense*) dă pânei o colorațiune roșietică albastrie până în negru; o astfel de pâne nu e vătămătoare.

Sământa de *Rhynanthus alectorolophus* (creasta cucușului) face ca pânea să fie umedă, lipicioasă, îi dă un gust dulceag greșos și o colorațiune neagră albăstrie; o astfel de pâne însă nu e deloc vătămătoare, prin urmare nu e nici otrăvicioasă.

Însă în ceea ce privește neghina (*agrostenia githago*) e cu totul alt-fel; dacă ea se află în pâine, apoi această din urmă învechindu-se devine albăstrie, are un gust mai înțepătoriu, și posedă, de și poate nu tocmai proprietăți otrăvicioase, totuși vătămătoare sănătății.

D-tr. Ludvig, prof. în Iena, priimise în mai multe rânduri spre analiză, pâine de secară albăstrie violetă, pe care analizând-o, a găsit că acea colorațiune derivă de la o cantitate mică de semința plantei *Rhynanthus alectorolophus* (creasta cucușului), carele izolând principiul colorant, sub formă de cristale albe, l'a numit Rhynanthină; un asemenea principiu colorat se află și în semința de *Melampyrum arvense* (grâul prepelței) și a altor specii din familia *Melampyreelor*, de unde și cauza că acestea uscându-se capătă o colorațiune închisă.

Tratând o extracțiune alcoolică, din făina ce conține Rhynanthină, cu acid chlorhidric sau acid sulfuric, și încălzind puțin amestecul, făina capătă o colorațiune verde până la albastru închis; amestecul rămâne de rezolvat încă: care e oare cauza acestei colorațiuni rezultată prin procedeul coacerii?

FABRICAȚIUNEA HARTIEI

Înainte de a începe studiul în detaliu a fabricațiunii hârtiei din timpurile noastre, creșterea necesar a face o mică schiță despre istoricul acestei ramuri de industrie atât de înflorită astăzi și care a contribuit așa de mult la dezvoltarea intelectuală a lumii moderne.

Din timpurile cele mai vechi de când se găsesc documente istorice, se vede că materialurile pe care se scria erau: pietrele, cărămizile, lame de metal, bucăți de ivoriu, table de lemn, piei, coaje de arbori, foi de arbori etc. Așa la descoperirea ruinelor ceeacei Nimire s'a găsit o bibliotecă compusă din volume formate din plăci de argilă, pe care de sigur s'a scris când erau umede în apă, cu un vîrf ascuțit, cu așa numitele caractere cuneiforme, și apoi au fost arse. Piramidele din Egipt, sunt acoperite în interiorul lor de scrieri hieroglifice a căror dată se calculează peste 3000 de ani înainte de era noastră. De asemenea primere manuscrise Egiptene pe papirus ce se găsesc în mormintele Egiptene par a avea tot aceiași vechime. Între toate substanțele pe care se scria înainte de descoperirea hârtiei, două merită a fi citate cu deosebire: *papirus* și *pergamentul*.

Papirus era o foaie, a căreia mărime putea să varieze, compusă din fibrele unui arbore din familia Cyperaceelor numit de greci *papiros*, de la care Romanii au făcut *papirus*. Originea acestui cuvânt pare a veni de la Egipteni (*pa* plantă și *bir* a învălătuci) cari au întrebuințat papirul pentru pânză de sac, pentru care i s'a dat numele de *hârtie de Egipt*. La început papirul servea atât la scrierea cărților

cât și la diverse acte atât publice cât și particulare. De la Egipteni s'a introdus la Greci și apoi tocmai târziu, nu se știe când, l'întrebuințară și Romanii. Aparițiunea pergamentului făcu să cadă industria papirului, care cu toate aceste a ezistat până în secolul al XII-lea.

Pergamentul nu este alt ceva de cât o piele de miel sau de capră, curățită și lustruită. Numele de pergament care ne vine de la Romani (*Pergamentum*) să derivă de la orașul Pergam unde a început a se fabrica pentru prima dată. El fu preferat papirului chiar din primii timpi ai preparațiunei sale și a ezistat până în timpurile moderne, când s'a inventat hârtia.

Hârtia cea mai veche a fost cea de bumbac, cunoscută în China cu 180 ani înainte de Chr. Arabii cucerind Spania introduseră hârtia de bumbac și în Europa unde nu se respindi de cât foarte greu.

Însă în Europa nu se cultiva bumbacul pe atunci, așa că să nascu ideia de a se întrebuința fibrele inului sau a cânepii în locul bumbacului și așa să nascu *hârtia de petică* a căreia invențiuni fu una din marele descoperiri ale evului modern. Data exactă a acestei invențiuni și locul unde ea s'a făcut nu sunt cunoscute cu siguranțe: să știm că pe la 1156 hârtia de petică trebuia să eziste căci în scrierile lui Petru, episcop de Cluny, să vorbește despre un nou gen de hârtie care de sigur trebuie să fi fost hârtia de petică. În ce privește locul invențiunei trebuie să știm că Germania, Italia, Svițera și chiar China și dispută onoarea de a fi posedat pe descoperitorii hârtiei de petică. Cel mai vechiu document pe hârtie poartă data 1320 și se găsește în arhivele de la Augsburg. Iudată după aparițiunea hârtiei de in și cânepă hârtia de bumbac dispăru. Astăzi însă când peticele de in și cânepă sunt four-

te rare, se întrebuințază fără excepțiune aproape, peticele de buibac și diverse materii fibroase pentru prepararea pastei hârtiei.

Acum după ce am văzut în rezumat istoria acestei industrii, despre care avem a ne ocupa mai în special, să vedem procedurile întrebuințate în fabricațiune precum și diversele perfecționări aduse atât în fabricațiune cât și în procurarea materialului.

Vorbind mai întâi despre hârtia ce se fabrică numai din petică, trebuie să distingem două operațiuni mai principale: prefacerea peticilor în pastă și prefacerea pastei în hârtie.

Peticele adunate de diverși indivizi sub forma cum le găsim, sunt mai întâi supuse unei operațiuni care are de scop a le separa de colbul cu care sunt amestecate; după aceasta sunt împărțite în grupe după grosime, culoare și gradul de vechime apoi sunt descusute cât mai bine și tăiate în bucățele care au de ordinar o lungime de doi centimetri; după aceasta sunt supuse din nou operațiunii prin care se scutură de colb. În urmă se introduce în niște lăzi unde sunt tratate cu leșie pentru a li curăța de materiale grase ce ar putea conține, după care sunt manșinate 8—10 oare în apă de var, cea ce are de scop de a înalbi materialul hârtiei, înlocuind vechea metodă de a lăsa peticele să putrezască în apă. După ce peticele au trecut prin acțiunea acestor două leșii sunt supuse la o operațiune de scămoșare care are de efect de a distruge țesătura, păstrând fibrelor lungimea lor și a le prefăce într'un feliu de pastă omogenă. La început aceasta se făcea supunând peticile în niște piulițe la acțiunea unor pilugi de metal s'au de lemn ridicați prin o cută dințată, mișcată prin un curent de apă. Această dis-

poziție necesita așezarea fabricii lângă un curs mare de apă cea ce nu se găsea ori și unde. Aceasta a făcut pe Olandaezi să inventeze niște mașini, care să nu aibă o forță așa de mare și să fie mai comode; ei au inventat așa numită *moară cu cilindre* care era pusă în mișcare cu un aparat analog cu acel al morilor de vânt și prin care scămoșarea se făcea prin niște cilindri prevăzuți cu lame ascuțite care se învîrteau în sens contrar așa că peticele intrate între acești cilindri, erau tăete și scămoșate; astăzi motorul întrebuintat de ordinar este apa, iar mașina perfecționată constă din o cadă mare de lemn în care se mișcă un cilindru pre ăzut cu niște cuțite ascuțite care cînd cilindrul se învîrtește cu regegiune se încrucișază cu alte cuțite fixate în fundul căzii. În cadă curge continuu un curent de apă; peticele intrate între cele două rînduri de cuțite, sunt rupte, scămoșate, amestecate și apoi reduse în pastă omogenă, care prin mișcarea cearepede a cilindrului este continuu aruncată pe un privaz de pânză metalică; apa se scurge continuu prin fundul căzii și e înlocuită prin altă curată ce curge deasupra și care are de scop a spala pasta deja formată. Culoarea pastei variază foarte mult după natura peticilor ce au fost întrebuintate. De aici pasta trece în altă mașină analoagă cu aceasta numită *rafinătoare* în care însă cuțitile cilindrului sunt mai numeroase și mai apropiate de acele de pe fundul căzii.

Pasta eșită din rafinătoare este de ordinar colorată; pentru a o decolora ea este supusă la acțiunea clorului. Clorul, care este unul din capii simpli cunoscuți astăzi, are proprietatea de a distruge culorele organice. Pasta este mai întâi supusă la acțiunea unor prese care au de efect de a storce mai toată apa; ast-feliu uscată pasta este introdusă în niște lăzi de lemn în care vine un curent de clor de la niște aparate așezate în apropiere

Acțiunea clorului durează de la 30—40 ore după cum pasta era mai puțin s'au mai mult colorată. Deschizându-se lăzile se găsește pasta perfect decolorată. În unele cazuri se întrebuintază pentru decolorare, apa de clor s'au clorura de var. Pasta decolorată este clătită cu apă curată pentru a îndepărta cele mai mici urme de clor care ar putea mai târziu aduce stricăciuni la fabricarea hârtiei.

De aici înainte pasta trebuie a fi făcută și mai omogenă și mai fină. Pentru aceia este introdusă din nou în aparatele de scămoșare unde se fac amestecurile de diverse varietăți de pasta pentru a da hârtiei calitatea ce trebuie să aibă.

Aici se termină partea întâia a operațiunilor adică transformarea peticelor în pasta fină și omogenă.

A doua parte a operațiunilor care are de efect transformarea pastei în hârtie se urmează în două moduri, așa cum sunt două metode pentru fabricarea hârtiei: *metoda cu mâna* și *metoda mecanică*.

Metoda cu mâna constă în a introduce în vasul cu pastă un cadru de lemn pe care se află întinsă foarte bine o pânză metalică cu firele foarte dese. Pasta se întinde pe pânza metalică și după ce se scurge bine este resturnată pe o bucată de stofă de lână unde se usucă și se mai întărește; se așază mai multe foi de hârtie și de stofă până ce se umple un cadru în care sunt așazate și apoi sunt supuse la acțiunea preseii; o parte mare din apă este dată afară; după aceasta foile de hârtie, încă puțin umede, sunt așazate una peste alta în număr de 500 și supuse din nou la presă de mai multe ori însă schimbându-le pe cele de deasupra dedesupt și vice-versa; aceasta are de scop de a egala grosimea hârtiei. După aceste foile de hârtie sunt luate în niște camere vaste unde se usucă. Aceasta me-

totă este foarte dificilă și încreată; hârtia este de ordinul de o formă hotărâtă care depinde de la acea a cadrului. De aceea se preferă metodei acesteia metoda mecauică.

V. C. Bușurcanu.

(Va urma)

DIVERSE FAPTE ȘTIINȚIFICE

Cu numărul de astăzi vom da lectorilor Revistei, câte un mic resumat a diversilor chestiuni de științe și a descoperirilor importante ce se vor face în streănătate, în sinul Academilor sau a diverselor societăți Științifice. Regretăm din inimă că în țară la noi, de și avem două universități, mai multe Școli superioare și laboratorii, totuși nimic nu se dă la lumină, care să afirme activitatea corpului nostru profesoral pe terenul științific.

Prin un decret al ministeru ui de instrucțiune din Franța, s'a înființat o comisiune de Hygienă a Scoalelor, compuse din oameni speciali, cu scop de a studia toate chestiunile igienice ce se referă la școli; de câtă necesitate nu ar fi la noi în țară o asemenea comisiune, unde scoalele sub raportul igienic lasă foarte mult de dorit. (Gazeta medicală din Paris din 4 Februar 1882).

Se cunoaște influența vătămătoare ce are asupra sănătății. respirarea unui aer încărcat de gaz carbonic provenit din cărbuni aprinși. D. Rendu comunică Societății Medicale a spitalelor din Paris o observațiune, a unei femei care calca cu o mașină cu cărbuni într'o cameră mică; din cauza vaporilor de cărbuni îngreuninduse capul femeia s'a culcat, la miezul nopții voind să o desțulte barbatul a găsit-o fără simțire; după îngrijirile medicale ce i s'a dat abia a doua zi a capatat cunoștința, rămând înse, cu jumătatea dreaptă a corpului paralizată. Ii locul cel mai bun pentru a se

Într-un asemenea accident, este de a stabili o schimbare continuă a aerului în camera unde se calcă cu cărbuni aprinși, și a eși la aer curat îndată ce simțim o greutate la cap.

Gazeta Medicală din Paris, reproduce din Philadelphia Med. Times, două observațiuni foarte importante a influenței ce are Pilocarpina asupra părului. În primul caz se tratează de o femeie ce suferea de o boală a răunchilor, care în urma unor injecțiuni sub piele de pilocarpin, părul ei din blond a început a capata o culoare mai închisă, până ce mai în urmă a devenit negru cu desăvârșire. Al doilea: o femeie fiind atinsă de o pleșură completă, a tuturor părților corpului ce sunt acoperite cu păr, după 3 săptămâni de injecțiuni cu pilocarpină părul a început a crește în toate părțile în cât în 2 luni și jumătate ajunsese de 2 centimetri în lungime. Iată un remediu destinat a scuti sexul frumos de multe supărări.

D. Nielly Profesor de Patologie Exotica la școala de medicină navală din Brest, a prezentat membrilor Academiei de medicină din Paris un tânăr matroz, care suferea de o boală de piele necunoscută până astăzi, și care este caracterizată prin prezența unui parazit microscopic analog cu Filariidele sau cu Angiulele. Din expunerile D-lui Vielly, zice Gazeta Medicală din Paris în darul de către a ședinței de la 11 April a academiei, că rezultă un dublu interes mai întâi un interes științific, dacă această boală este identică cu Craw-Craw, ce domnește pe coastele occidentale ale Americii și al 2-lea un interes igienic și therapeutic, căci prin studii ulterioare se va putea descoperi, dacă mai există și alte cazuri analoge precum și mijloacele de tămăduire. Cu această ocaziune D. Colini (d'Alfort) arată că paraziți analogi au observat și la câini și la oi, iar D. Baillet afirmă, că se găsesc asemenea hematode la caii veniți din Ungaria care sufer de buboae. Note medicilor și veterinarilor noștri.

D. Debove a făcut o comunicare foarte importantă societății Medicale a spitalelor din Paris, asupra avantajelor hranei silită la oficioși.

În urma acestuia D. Dujardin Beaumetz repetând aceste experiențe în spitalul său arată, că servinduse de o sondă esologiană au introdus în stomahul bolnavilor, lapte, ouă, carne crudă în fine alimente întăritoare și ușoare de mistuit, după ore care timp bolnavii au început a recapata poftă de mâncare și putere; iar frigidurile, sudorile și vărsăturile ce aveau mai înainte au încetat. Aceste experiențe sunt foarte interesante din punctul de vedere fiziologic și Terapeutic afirmă D. Ranse în Gazeta Medicală de Paris de la 26 Noemvre, Recomandăm aceste rânduri medicilor noștri

Ministerul Cultelor și al Instrucțiunii Publice a întocmit în anul trecut 1881, mai multe Comisiuni, cu scop de a face un studiu asupra monumentelor noastre Istorice, precum și de a ști da o părere asupra înbunătățirilor de care au nevoie; în partea de dincoace de Milcov a fost însărcinat D-lu Pantazi Ghica D. să a dat samă Ministerului desursiunea sa prin un raport foarte detaliat asupra tuturor monumentelor noastre, arătând la fiecare în spe ial, de cine au fost clădit, modul construcțiunei, inscripțiunile vechi, felurilele odore, în fine o serie de detaluri din care rezultă că D. Ghica și-a dat sama cu mult, interes de misiunea sa Pe lângă acestea, D-nia sa a indicat și necesitățile ce au fiecare din acestea monumente sfinte națiunei Române, pentru ca ele se fie conservate posterității; din parte-ne, dorim că măsurile propuse sa fie luate în considerație, pentru a se pute conserva macar acele, care au resistat nepăsării de până astăzi.

Viața lucrările și scrierile lui GHEORGHE ASACHI

(1788—1869)

Discertație ținută la 5 Decembre 1881, cu ocazia aniversării societății „ASACHI” de I. Negre.

(Urmare din No. 12)

Da-m aici o tabelă cronologică a celor mai principali scriitori noștri Români.

Ioan Marele Logofăt	1436— —
Vorneul Urechie	1594— —
Mitropolitul Iacob Varlam . . .	1600—1668
Mitropolitul Dosceiță	1630—1690
Nicolai Mălescu	1638—1670
Miron Costin	1653—1692
Dimitrie Cantemir.	1673—1723
Neculai Costin	1675—1712
Ioan Neculcea	1685—1743
Neculai Mustea	1690— —
Spătariu I. Canta	1705— —
Enache Cogălniceanu	1733—1790
Iacob II. Stamati	1748—1803
Iacob I. Mitropolitul Moldavei .	1750—1761
Gheorghe Șincai	1753—1814
Petru Majoru	1753—1821
Mitropolitul Veniamin	1768—1846
C. Conachi	1780— —
Alexsandru Beldiman	1785— —
Gheorghe Asachi	1788—1869
Anton Panu.	1797— —
Gheorghe Săulescu	1798— —
G. Aristia	1800—1877
A. Donici	1800— —
Eliadi	1801— —

I. Majorescu	1809 — —
C. Negruți	1809 — —
Grigore Alecsandrescu	1812 — —
Cesar Boliak	1813 — 1880
Neculai Bălcescu	1815 — —
August Tr. Laurian	1815 — 1881
M. Cogălniceanu	1817 — —
Dimitrie Gusti	1818 — —
I. Văcărescu	1818 — —
Vasile Alecsandri	1821 — —
Dimitrie Bolintineanu	1826 — —

Observând această tabelă, orî cine poate vede cum și prin cine cultura noastră națională și limba poporului a fost susținute păstrate, cultivate și transmise posterității, ca cel mai scump tesaur, fără care o națiune nu poate exista.

Acuma după ce ne-am format o idee despre starea în care se găsea națiunea română în momentul când apare Gheorghe Asachi, vom pute judeca importanța rolului ce a avut Asachi în toate actele sale. Trecem dar la materia proprie a subiectului nostru.

II.

VIAȚA LUI GHEORGHİ ASACHI

Din mulțimea seminților ce se aruncă în pământul roditor, sunt unile care au atîta vigoare și fecunditate în cât rezistă tuturor intemperiilor, tuturor furtunilor timpului, incolțesc, rodesc și produc fructe dorite.

Din aceste semințe, din acea pleiadă de barbați erudiți, viguroși și virtuși, ce apar în epoca dezvoltării noastre intelectuale, face parte și nemuritorul Gheorghe Asachi.

Ce lucru minunat și misterios s'a vede în soarta și viața poporului Român!—Când privim trecutul său istoric și cultural, suntem obligați a recunoaște și a vîde mîna **Providenței**, lucrînd în soarta și viața acestui popor, ne lăsînd *geniul său* să se piardă, și ne conținît făcînd s'a apară, rînd pe rînd, barbați pe terîmul istoric, pe terîmul culturai și dezvoltărei intelectuale, păstrînd și continuînd ast-fel geniul și existența acestui popor.

Cînd privim dar, în trecutul nostru, videm că Românii în toate timpurile ș'aû avut apostolii lor și pe tîrîmul istoric și cel cultural, în așa rînd de succesiune misterios și providențială că, cînd unul dispăre, altul să ive în loc; așa: pe cînd eroul și bătrînul Mircea, domnul țerei Româneșii, moare la 1419, în Moldova apare Alexandru Cel Bun la 1401 ¹⁾ pe cînd Stefan Cel Mare curma calea vieții la 1505, apare Mihaî Viteazul 1590; pe cînd în Moldova strălucea Vasile Lupu 1630, dincolo s'a afla Matei Basarab și așa mai departe.

Tot ast-fel, și pe calea dezvoltării culturale și intelectuale, apar, rînd pe rînd, barbați luminați în toate țările Române și tocmai la timpul cînd trebuiau. Dînd o listă cronologică a barbaților romîni irudiți, me mărginesc a zice că pe cînd în Muntenia s'a ivesc apostolii Gheorghe Lăzer și I. Eliadi, în Moldova s'a aflau Mitropolitul Veniamin și Gheorghe Asachi.

Din cauza lipsei de documente și isvoară, n'am putut a me duce la începutul și originea familiei Asachi, ci numai pînă la părintele lui Gheorghe Asachi.

Gheorghe Asachi s'a născut la 1788 la 1 Martie în Herța, tîrgușor în județul Dorohoi.—Părintele său, după moartea soției sale, s'a călugărit, primind numele de Leon. El era un om foarte irudit și un mare patriot. ²⁾

¹⁾ V. A. Urechi—Istoria Romînilor pag. 42. București 1869.

²⁾ Notîă biografică asupra lui Gh. Asachi—Iasi 1863.

Dănsul apreciind importanța unei educațiuni și dezvoltări alese și îngrijite a fiului său, vezând că, în acele timpuri triste, nu esista în țară, de cât o singură școală grecească în Iași, s'a strămutat, din această cauză, la Leopold sau Lemberg în Galiția, provincie a Poloniei, pentru că acolo să poată da toată creșterea și instruirea trebuitoare fiului său.

Pentru înprospătarea trecutului, dezvoltării noastre intelectuale, pentru cunoștința noastră, de a vede cu câte greutate, străbunii noștri, învățau carte în acele timpuri, voi deschide aci, o mica parinteză.

În timpurile cât Români, nu puteau să învețe carte în țara lor, nu puteau să aibă școli naționale, fie din cauza deselor resbele, fie din cauza domniei Fanarioșilor, în acele timpuri, zic, mulți dintre Români, să duceau în străinătate de învățat, mai cu samă în Polonia.

Dl. B. P. Hăjdeu, ni spune că în acele timpuri înflorirea *Academia de Cracovia* sau *Ucrania*, fondată la 1364 de regele Cazimir cel Mare, și care există și astăzi sub numele de: »*Universitatea Jagelonă*.« Asemenea pe la 1600, iezuiții introducându-se în Polonia, au înființat o mulțime de institute scolastice, ba pe la 1401, episcopul de Cracovia, fundară câte-va burse pentru Moldoveni, ca prin aceasta să-i aducă la catolicism. În academia de Cracovia dar, și în cele-alte școli de prin Polonia, au învățat mulți diu barbații erudiți ai Moldovei. Așa Dl. Hăjdeu ni citează că din academia de Cracovia și școlile din Polonia au eșit: Logofătul Tăutu, marele diplomat a lui Ștefan Vodă, asemenea Nestor și Grigorie Ureche, primul noștri cronicari; Miron Costin, carele singur spune că a studiat la Bar. Dl. Hăjdeu, ni arată asemenea că nu numai în Polonia să duceau Români să învețe carte în acele timpuri, dar și în alte țări; așa

ni spune că Petru Cercel și Radu Mihnea, au învățat în Italia; Petru Movilă, ce a fost mitropolitul Kievului, a învățat la Sorbona; Neagoe Basarab și Ruxanda, fiica lui Vasile Lupu, carea cunoștea patru limbi, au învățat la Constantinople. ¹⁾ — Tocmai pe la sfârșitul secolului al XVIII și primul patrarîu al secolului present, încep românii în număr mai mare, a se duce la studiu în Germania, Italia, Viena, dar mai cu samă în Franța, soarele luminei și a libertății, în urma idilor răspândite de revoluția Franceză și a drumului deschis prin reșelele lui Napoleon Bonaparte.

Inchizînd parinteza, să urmărim istoricul vieții scolare a lui Asachi, de la strămutarea părintelui său în Leopold.

Gheorghe Asachi a început studiile sale, în Leopold de la etatea de nouă ani, și le-au urmat cu un zel și un talent admirabil și prodigios, învățînd pe lângă cele alte studii, și limba germană polonă și latină, așa ca în 1804, în etate de 17 ani a terminat cursul studiilor clasice de la academia din Cracovia, și a obținut gradul academic de doctor de filosofie.

În timpul studiilor sale din Leopold, s'a aplicat cu duobire cătră studiul matematicelor teoretice și aplicate, și mai ales cătră specialitatea inginerii și arhitecturii, așa că căpătără diplomă de ingineri, iar ca rezultat a cunoștințelor sale solide, rădică planuri geodezice ale Leopoldului; apoi dădu un plan, după care se constru o mare casă în Leopold, în suburbia *Halitsh*, ceea ce produse admirațiunea Leopoldenilor și profesorilor academiei, pentru talentele și capacitatea unui tîner așezat de 17 ani.

După ce Gheorghe Asachi s'a terminat studiile în Le-

¹⁾ B. P. Hăjdău—Buletin. Instrucțiunei 1867 pe Septembre și Decembre.—București.

o old, părințele seu s'a întors cu dînsu în țară la 1804, aezându-se în Iași, pentru a întrebuința și utiliza în folosul patriei, cunoștințele fiului seu, carea avea cea mai mare trebuință de oameni învățați.

Primul debut al cunoștinților sale, după venirea în țară, este facerea unui plan, după care s'a zidit în Iași casele Principesei Elena Sturza Păstrăveanu, ce vin lângă biserica sfintului Nicolae cel sarac ¹⁾, astăzi proprietate a D-lui Vasile Seuli Logotedites. Aceasta s'a părut cu o minune, iar pentru dascălii greci, străini și necapabili pentru astă artă, ca un ce extra-ordinar, și ca un semn masonic, care avea să-î sfarme, după cum i-au și sfărmat, mai în urmă la 1813—19.

Parcă Providența urmărea și conduce distinele și viitorul lui Gheorghe Asachi. Ea cunoștea că tînerul Asachi, nu este încă bine format, destul de înavuțit cu știință și copt în de ajuns, pentru a începe colosala lucrare: *luminarea, dezvoltarea și imanciparea poporului Român*; pentru a începe cultura unui pămînt plin de spin, mărăcină și țelinos. De aceea videm că tînerul Asachi nu stă mult în Iași. El în urma unei boale grele, provocată de friguri, după consultul medicului *Welher*, este nevoit a părăsi țara, pentru schimbarea climatului. El se duce la Viena în luna August 1805. Aicea se dăde la studiul matematicelor înalte și aplicate, sub conducerea vestitului profesor și astronom *Burg*, inventatorul tabelelor lunare, care au asigurat calea navigațiilor. El urmează aceste cursuri la Viena împreună și cu alți picături până la anul 1809.

Talentele și istețimea sa îi atrăsă admirațiunea profesorilor și mai ales a celebrului *Burg*.

Pe cînd Asachi terminase studiile sale la Viena, Moldova era ocupată de armate rusești încă din 1806 în

¹⁾ Nottei Biografice asupra lui Gh. Asachi p. 6 Iași 1863

reșboiul întreprins contra Turciei. Părintele lui Asachi îi scrisese la Viena ca să vină în țară, oferându-i-se un post în corpul inginerilor ruși cu gradul de locotinent. Din-aul nu primi cî se decise să meargă la Roma spre a se deda și aprofunda în studiile clasice, și așa în același an 1809 plecă la Roma.

În Roma, Gheorghe Asachi, s'a aplicat pe lângă învățămîntul clasic și la studiul arhinologiei și literaturii italiene. Aci, în Roma, cetatea eternă, leagănul civilizațiunii clasice, Asachi a văzut și studiat toate monumentele ce păstrează gloria și mărirea Romană; aci a văzut și studiat el Columna lui Traian, unde există și azi urmele coloniei Traiane sau poporul Român. Aproape trei ani s'a ocupat Asachi la Roma, cu studiul arhinologiei, a clasicității și a civilizației Romei, a Romei lui Cicerone, Vergiliu, Orațiu, Cesar, August și Traian etc. Încă fiind în Roma a produs cele întâi versuri ¹⁾ în limba Română, după regulile adeveratei prosodii. A publicat tot aci în limba Italiană, în frumoasa limbă a lui Petrarca, mai multe compuneri și poezii, dintre care sonetul *D'alviro* ²⁾ publicat în: *Il Giornale di Campidoglio* No. 1164, i-a atras numirea de membru *extra-ordinar al academiei de Roma*, sub numele *d'alviro*.

Din colecțiunea poeziilor lui Asachi publicate la Roma însieram două dintre ele aci.

LA TIBRU.

Scris la Roma la anul 1809.

O tu râule frumoase! Ce întinzi a tale unde,
Între șapte colnici, gloria al Auzoniei învechite,
De la tine rechem astăzi, în durerile profunde,
Alăpost și lin repaos, lângă râpile nverzite.

¹⁾ Publicat pe 1863—Institutul Abinei—Iasi

²⁾ Poezia hugarașă a lui Gh. Asachi—Iasi 1863—A. Pumnul—Căpturări vol. IV. pagina 1164—V. (Dr. Pop—Căpturări asupra literaturii pag. 176.—București 1875.

Maî plăcut şi senin aer nu'l aflaî încă ori unde,
 Vaf, prelucî, stânci, riurele ce atât se mă invite,
 Ca cea patimă 'ncruzită, care inima'm pătrunde,
 S'o rezic în dulce limbă a Italiei mărite.

Nici sunând pe fluer doine încă'n Dacia umbroasă,
 N'auzităm în junie dulce versuri așa line,
 Precum sun'a lui Petrarca lira cea armonioasă.

Nici aiurea maî duioase, nu văzuî nici maî senine,
 Două stele încântătoare între Graţîi mal frumoase
 De cât care lucesc astă-zî peste şerile latine.

LA ITALIA

1809

Vă salul frumoase ţermuri al Ausoniei antice,
 Cungiurate de mări gement, împărşite d'Apenin,
 Unde lângă dafin verde creşte olivul cel ferice,
 Unde floarea nu se trece sub un ceriū ce-i tot senin,
 Unde mândre monumente ale domnitoarei ginte,
 Inviează miî icoans la aducerea aminte.

Vă salut !.... că cine poate fără dor, fără'umilinţă,
 Acea pulbere se calce a Eroilor mormînt ?
 Ce în curs de anî o mie a stătut în biruinţă,
 Ş'astă-zî viî sunt prin exemple de virtute şi cuvînt
 În cât în asemănare, nu a fost sub ori ce nume
 Mai măreş nimic nici trainic de când omul este'n lume.

Pe a Tibrului, şes Roma tâbârîtă ca un munte
 Din palaturi surupate şi mormînturi adunat,
 Intre care Capitolul o cărunţă nalţă frunte
 Ce de barbari şi de timpuri cu respect i s'a pastrat,
 Unde un popor de statuî, a lui Fidias urzire,
 Vânta Greciei ş'a Romei îmi arată la privire.

Intre surpate temple, obelişte şi colone ;
 Ca un turn de fer întreagă stă colona lui Traian,

Pre ea vîd Istrul se pleacă Iassienei Legione,
Cum că patria se peră-a Decebalului oștean,
Și cum în deșarta Dacie popor nou se'ntemeiază.
De-unde limba, legi și nume a Românilor derază.

Când în codru, vechiu stejarul a repus de bătrînețe,
Din a sa mînoasă țernă cresc plăcute floricele,
Așa după Romei paos, în alese frumusețe,
Răsărit'au noi luceferi: Ariost și Rafaele,
Galileu, Colomba și 'Ital'Y; ce prin genia lor luce,
Ca'n vechime lumea astă zi necurmat tribut 'i duce.

În grădina ast'a Europei, unde rostul dulce sună,
Zugrăveala ș'armoniea prin un farmec a supus,
Pe a lumei sclavi și domniî cariî pururea s'adună
Plini de dorul admirărei, de la nord și de l'Apus;
Un Român a Daciei vine la strămoși, ca să sărute
Țerna de pe-a lor mormînturi și se'nvețe a lor virtute

Gheorghe Asachi, terminându-și studiul și la Roma, stezu momentul oportun de a să întoarcă în Patria iubită, de a reveni la fiica Romei și sora Italiei și a re'nvie virtutea străbună, virtutea poporului Român, prin sămănarea seminților științei culese la tulpină, la Roma, mama poporului Român.—Întoarcerea sa în Patrie, era îndemnată și de o altă împregiurare. Tocmai în acel an 1812, Napoleon I să pregătea să treacă în Rusia.—Generalul Miolis, comandantul carmizoanei Franceză din Roma ¹⁾ îi spunea că, Napoleon, după ce va fini expediția contra Rusiei, are de gând să restatornicească vecheul regat al Daciei.—O! dacă Napoleon, nu ar fi suferit acea nenorocire de la Moscva, de câte comoșuni și amărăciuni n'am fi fost scăpați în viitor!!

¹⁾ Notița biografică a lui Gh. Asachi pag. 7.

III

LUCRARILE LUI GHEORGHE ASACHI.

(1813—1869).

Gheorghe Asachi întorcându-se la Iași. găsește domn pe Scarlat Calimach încungiuat de o ceată de Fanarioți; toate dregătoriile publice în mâna lor; toate ramurile de activitate cuprinse de ei, toate instituțiunile și viniturile țerei în desfătarea lor, iar poporul într'o stare de sclavie și de argat acestor lipitori; sentimentul național desprețuit și înădușit de acești aventurieri; scoala Română disființată, limba persecutată, așa că Gh Asachi, se vede *străin n propria sa Patrie.* ¹⁾

În această stare să afla poporul Român, când Gheorghe Asachi, s'a întors în Patrie, plin de cele mai frumoase speranțe și iluzii pentru Patria sa—În mijlocul acestei stări atât de grozave și de bolnave, Gheorghe Asachi, nu găsi de cât pe un singur soldat credincios, pe un singur lucrătoriu *în via Domnului*, pe nemuritorul mitropolit *Veniamin Costachi.* ²⁾

Acești singuri doi aportoli, ai desvoltărei noastre în acele timpuri, să ajută și să susțin unul pe altul în toate lucrările, întreprinderile făcute pentru școală și literatură; Gheorghe Asachi a fost tovarăș și conlucrătoriu cu Veniamin Costachi, la toate întreprinderile: îi au fost ca doi *Faeton*i, cari mai bine de jumătate secol a tras la carul soarelui, la carul luminilor științei și învățeturilor, așa că, putem afirma cu toată convingerea că ceea ce făcea mitropolitul Veniamin Costachi pentru școli, era făcut și de Asachi și ceea ce făcea Asachi, era făcut și de Veniamin.

¹⁾ Notița biografică a lui Gh. Asachi pag. 8.

²⁾ A. Vizanti—Veniamin Costachi 51—52.

Cu anul 1813 să începe activitatea lui Gheorghe Asachi, pentru dezvoltarea intelectuală a Moldovei, și să continue până la moartea sa.

Am văzut mai sus care era starea țerei la sfârșitul secolului al XVIII și când s'a întors Asachi în patrie la 1813: totul și toate erau în mâinile Fanarioților, cari lucrau de mai bine de două secole, pentru a-și plânta în țerile Române, patria lor, după perderea imperiului Grec. Iovăcătura, puțină câtă se da fiilor de boeri, era toată grecească; de limba Română nici să pomenea; ea era nu numai exilată în propria sa patrie, dar socotită, de acești aventurierî, ca ne capabilă de a se pute învăța ceva în ea.

Nu mai o singură școală Română exista: Seminarul Socola, înființat la 1804 de mitropolitul Veniamin, pentru fiii preuților și pentru pregătirea de preuți. În care se predă pentru înăiași dată, după două secole, limba Română și alte cunoștinți necesare științei preutului; și așa că, după cum zice Dl. Gh. Misail »*Românul din Moldova*, mai fericiți, putură saluta răsărirea secolului al XIX cu înființarea seminariului românesc, a seminariului central din Socola, destinat creșterii și învățeturei clericilor »

Din toate instituțiunile țerei, din toate ramurile de activitate, Grecii Fanarioți, pe una nu putuse să pună mână, de-și era o ramură bănească, —ii nu putură să pună mână pe râmura inginerii și hotărniciei, și aceasta din cauza că nu cunoșteau limba Română, și nici vroiau s'o învețe, ca să poată ceti și d slega documentele vechi ale octele de proprietate, ce erau scrise în limba Română. Alături de mare era ura și desprețul lor pentru limba Română!

*) *Chestia Învățeturei publice* de Gh. Asachi p. 9 Iasi 1858
Gh. Misail—Bult. Inst. publ p. 172 anul 1865 Noem.—A.
Vizanti. Veniamin Costachi pag. 46.

Gheorghe Asachi se folosi de aceste împrejurări, găsi ocazia favorabilă, de a pune începutul și baza școlii Române. El cere dar, voie de la prințul Scarlat Calimah ¹⁾ ca să-i permită a deschide o școală de inginerie și hotărnicie, că așa să se poată avea oameni speciali în acest ram și să se poată curma deseale procese de hotărnicie.

Prințul Calimah și dascălii școlii grecești, considerând acest ram de învățetură mai mult ca o meserie, lipsită de cunoștințele clasice, ce dezvoltă sentimentul național, n'au pus nici o pedică și au primit, ca și Troen ²⁾ calul lui Ulis, ca acest ram de învățem înt, de meserie, după dinșii, să se propună chiar în una din camerele școlii grecești, și așa Gheorghe Asachi, care n'au lucrat atâta ³⁾ pentru literatura și cultura Română, având onoarea, fericirea, de a ține pentru întâiași dată în Iași la 1813, în limba națională, un curs de matematică teoretică, cu aplicații practice la agrimensură, goedisie și arhitectură. El era singur profesor de toate obiectele. El pentru acest curs a compus pentru întâiași dată în limba Română un tratat: de Arimetică, Algebră. Geometrie, Trigonometrie și Geodesie practică.—În curând cursul său s'a populat de un mare număr de școlari, fiu de boeri, între care chiar și fiul prințului Alesandru Calimah ⁴⁾ care în urmă a fost ambasador a porții la Viena.—După un curs regulat de cinci ani ⁵⁾ s'a făcut la 18 Iunie 1818, un examen riguros și o expoziție de tablouri și planuri topografice, cu un succes așa de admirabil în cât toți s'au convins că acest ram de învățetură este tot așa de necesar, dacă nu mai mult, ca și scandarea versurilor, iar grecii Fanarioți au ramas

¹⁾ *Chestiunea Învățăturii publice* pag. 10—11—Iasi 1858.

²⁾ *Gh. Misail* Bulit Inst. pag. 173 Noem 1865.

³⁾ *Chestia învățăturii publice*, pag. 11—ibidem

⁴⁾ *Chestia Învățăturii publice* Ibidem p. 11.

mulți, când au văzut că și în limba Română se pot învăța științele: acesta a fost cel întâi debut și prima temelie a întregii activități lui Gheorghe Asachi, și punerea în evidență a talentelor sale cunoștințe și a devotamentului său pentru luminarea și dezvoltarea poporului Român. — Tinerilor eșii din școala lui Asachi, li s'au dat diplome, și mulți din ei au ocupat până la moarte funcția de ingineri și arhitecți — Unul dintre acesteia, Scarlat Osval, tatăl D-nei Maria N. Albu din orașul nostru, a fost inginer și hotarnic în orașul județului nostru ¹⁾.

Pe când școala de inginerie prospera și înflorea, sub conducerea inteligența și activitatea sa, Gheorghe Asachi lucra în același timp spre a atrage gustul Românilor către o altă școală, care avea de scop a biciui viciul, a lăuda virtutea și a dezvolta sentimentul. El se gândea la nașterea teatrului Românesc. Boerii Români, marginali a trăi în țară, nu aveau nici o idee de scenă dramatică, îi consideraau privilegiile de acest fel, date de trupele ambulante, ca niște pehlivanii ²⁾ ca niște jocuri de saltimbanci. Gheorghe Asachi atunci, încurajat de vornic și postelnicul A. Beldiman organizează cu a sa cheltuielă un teatru de societate la 1817, în casele hatmanului Costachi Ghica, angajă cu a sa cheltuielă un

¹⁾ Pentru memorie dăm aici în notă numele celor întâi elevi din școala de Inginerie a lui Asachi; aceștia sunt: Asachi Petru, Logofătul Balș Alexandru, Balș Teodor, Vornicul Beldiman Vasile, Vornicul Bran Dimitrie, Vornicul Buhuș Matei, Postelnicul, Boian Gheorghe, Vârcolici Gheorghe, Gheșu Fotaki, Iamandi Gheorghe, Greceanu Ion, Groceanu Neculai, Postelnicul Drăghici Vasile, Calimah Alexandru, fiul Domnitorului, Carp Dimitrie, Cantacuzin Iorgacke, Cantacuzin Scarlat, Crupenschi Alecsandru, Chiranghelo Teodor, Mavrodin Mihail, Panu Constantin, Pasti Dimitrie, Razo Constantin, Schelet Alecsandru, Schelet Antonie, Logofătul Sturza Alexandru, Logofătul Sturza Constantin, Vornicul Sturza Alexandru, Scafnișchi Daniel, Hriștea Ion și Osvald Scarlat.

²⁾ Notița biografică a lui Gh. Asachi pag. 10 — Iași 1863.

pictor de decoruri și un mașinist; casa lui să fie o adevărată atelier pentru obiectele tetrale. Cortina să fie după un model adus de dînsul de la Roma, care înfățișa pe *Apolon cu musele sale, întinzînd mîna Mobilor spre a o ridica*.

Actorii erau fii și fiicele de boeri acelor dîni ai familiei. La început reprezentau piese franceze. Asachi însă le-a însuflat gustul, i-a îndemnat de a mai face un pas înainte, acela de a lăsa la o parte xenofobia și a juca în limba română, și fiind că, ar fi fost prea-mulț de a vorbi de o dată românește despre evenimente mari și intrigî de saloane, Asachi a îmbrăcat musa lui modestă în vestminte cîmpene și cu ajutorul acestui refugiu inimele tinere fură câștigate. ¹⁾ Limba Română produsă o impresiune tot așa de plăcută ca și *Păstorii Carpaților* cu pitoreștele ei haine, piesă lucrată de Asachi.—Subiectul acestei piese, simțămîntul de respect, de pietate, de iubire fiiască, de recunoștință și de amor, au fost considerate ca un model demn de imitat pentru clasele mai culte și avute a societății ²⁾.

Evenimentul acesta, a produs o întipărire cu atât mai mare cu cât publicul află că, însuși Veniamin a asistat la reprezentația celei întăi piese românești; iar Dl. Edgar Quinet, ginerul nemuritorului Asachi, zice, că în acest spectacol, într'un salon particular, iluminat de cîteva lumînări, s'a părul lui Veniamin *admirabil*, în cîntecul român s'a inaugurat, sub patronagiul său, ca în timpul misterelor.

Câtă mulțumire sufletească pentru Gheorghe Asachi, la privirea acestor rezultate! Pătorele ignoranței încep să se întretăe și a se alunga!

Să urmărim acuma pe Gheorghe Asachi, în lucrările

¹⁾ *A. Vizanti*—Veniamin Costa: hi pag 58

²⁾ *Gh. Misail*—Studii asupra teatrului, în ziarul *Binele Public*—1880.

lui de misionar, de căutător de apostoli ai scoalei și românismului.

Resultatul câștigat prin învățătura în limba română, deșteptarea sentimentelor naționale, prin școală și teatru, au adus discredit dascălilor greci și au insuflat națiunii încredere în propriile ei mijloace, deci trebuiau puse în aplicare toate mijloacele pentru a ține și continua astă deșteptare și încredere a nației.

1. *Negre.*

(Va urma)

GIMNASTICA

Activitatea fizică și, cu deosebire, exercițiile gimnastice, făcute după oare-care reguli, sunt un testimoniu de sănătate și de viață lungă. Aceste exerciții, aplicate cu o măsură inteligentă, favorizază funcțiunea respirațiunii, mistuirea bucatelor și asimilațiunea lor, diversele secrețiuni și escrețiuni, circulațiunea fluidelor și în genere toate funcțiunile corpului. Cu cât mai mult să puu la mișcare numeroasele legături a aparatului muscular, gimnastica le întărește, regulează funcțiunea nervoasă și dezvoltă forța fizică: acestea sunt, în resumat, bine-făcutele gimnastice, care era onorată la cei vechi și din care medicina epocelor departate știură să tragă un mare folos.

Gimnastica este, în general, educațiunea diverselor părți a corpului, și, cu deosebire, a sistemelor musculare și osoase prin o serie de exerciții și mișcări combinate.

Gimnastica dezvoltă forța fizică, pozoabă și frumuseța formelor: prezența, vigoarea și mlădierea corpului și a membrilor și procura o sănătate robustă.

Stimulează curagiul și emulațiunea; dă sentimentului forța sa; întărește corpul contra tuturor înjurărilor atmosferice și ostinelilor, dă patriei cetățeni vârtosi și familiei șefi, care perpetuează o rasă viguroasă. Acesten erau o dată și trebuie să fie și astăzi rezultatele esercițiilor gimnastice.

După domnii Amoros și Clias, primii care au deschis gimnastici la Paris, bine-facerile gimnastice nu se mărginiră numai la desvălirea fisicului ci chiar și a moralului. Gimnastica, ziceau ei, are o influență îndoită asupra corpului și spiritului când ea se continue după toate regulile și se duce până la perfecțiune.

După ce fortifică corpul, ea desvălește sentimentele curajul și procură patriei apărători voioși și viguroși; ea stânge relele plecări, și face să se nască cele bune, precum: generositatea, bine-facerea, devotamentul, în fine, toate virtuțile sociale.

Mărginindune de a arata mai pe larg bine-facerile gimnastice, vom afirma că ea este de o utilitate netăgăduită pentru tinerețe, pentru vrîsta matură și chiar pentru bătrânețe. Minunatele sale efecte, putem zice, că reconstituiesc edificiul uman struncinat. Cu un cuvînt, gimnastica este de o utilitate publică, însuși medicii și filosofi îi fac elogiile cele mai instructive.

Vom da, din când în când, lectorilor noștri învățămînte instructive asupra numeroaselor eserciții de gimnastică.

(După A. Debay).